

Arbeidspakke 3.3, rapport

Januar 2023

Etiske og juridiske betraktninger ved bruk av kunstig intelligens, og automatisert innbyggerdialog for oppdatering av Norges eiendomsregister.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	4
1.1 Introduksjon	4
1.2 Mandatet	4
1.3 Arbeidsgruppens tilnærming	5
1.4 Rapportens oppbygning	5
1.5 Sammendrag	6
2. Innsikt	7
2.1 Matrikkelens innhold og funksjon	7
2.2 Kunstig intelligens (AI)	7
2.3 Fra AI oppdager avvik frem til bruk av matrikkelinformasjon	8
3. AI oppdager bygget	9
3.1 Hyppighet på AI-kjøring	9
3.2 Særtilfeller	9
3.2.1 Sperret adresse	9
3.2.2 Seksjonert eiendom, næringseiendom, landbruk og offentlig grunn	10
4. Robotisert innbyggerdialog	11
4.1 Innmeldte data – kvalitet, tillit og kontroll	11
4.2 Formidling og teknologisk modenhet	12
4.3 Relasjon mellom kommunen og innbygger	13
4.4 Plikter og muligheter i forlengelse av dialogen	13
4.5 Konsekvenser av å besvare og ikke besvare kommunen	14
4.6 Selvinkriminering	14
5. Oppdatering av matrikkelen	16
5.1 Fysisk matrikkelfører	16
5.2 Matrikkelens bygningsdata	17
5.3 Kvaliteten på bygningsdataene i matrikkelen	19
6. Videre bruk av matrikkelinformasjon	21
6.1 Mer oppdaterte data - en fordel for alle	21
6.2 Økonomiske konsekvenser	21
6.3 Kommunens tilsynsplikt og ulovlighetsoppfølging	21
7. Felles betraktninger	24
7.1 Hva skal matrikkelen være	24
7.2 Plikter og etiske retningslinjer for kommunen	24
7.3 Omdømmeperspektivet og tillit til forvaltningen	27
7.4 Personvern	28

7.5 Parallelt pågående saker og tilstøtende databaser.....	29
7.6 Endring av struktur og organisering av samfunnet	29
8. Generelle sluttkommentarer.....	30
Kildeliste	32

1. Innledning

1.1 Introduksjon

KartAI er et forskningsprosjekt med hovedmål om å effektivisere og automatisere saksbehandlingen i kommunen. Dette skal oppnås ved kvalitetsheving av eiendomsregisteret (matrikkelen) og andre kartbaser ved hjelp av kunstig intelligens. I tillegg skal det utvikles automatiske prosesser knyttet til dialog med innbygger og grunneier. Kombinasjonen av kunstig intelligens og innbyggerinvolvering skal gi mer oppdaterte data og dermed gi kommunene et bedre beslutningsgrunnlag i deres saksbehandling. Det skal i tillegg gi mer effektiv, pålitelig og automatisert kvalitetsheving av eiendomsregisteret i dialog med innbygger.

Initiativtakere for prosjektet var Alexander Salveson Nossum (Norkart AS), Terje Nuland (Kristiansand kommune), Lars Fredrik Gyland (Kartverket) og Ivar Oveland (Kartverket). Forskningsprosjektet foregår i samarbeid med Kristiansand kommune (prosjekteier), Kartverket, Norkart AS og Universitetet i Agder. Prosjektet støttes av det regionale forskningsfond Agder. Hovedprosjektet løper fra 2021 til 2023.¹

I 2022 ble det dannet en arbeidsgruppe (arbeidspakke 3.3). Gruppens hovedoppgave var å utrede etiske og juridiske sider ved bruk av kunstig intelligens og automatisert innbyggerdialog for oppdatering av eiendomsregisteret (matrikkelen). Hensikten var å se på hvilke rammer og betraktninger man må ta hensyn til ved utforming og realisering av prosjektet.

Ettersom KartAI er et forskningsprosjekt, vil flere perspektiver innenfor etikken og jussen aktualisere seg i takt med utprøving og løpende beslutninger i hovedprosjektet. Formålet med denne rapporten er derfor å danne et utgangspunkt for videre arbeid og utredning.

1.2 Mandatet

Arbeidsgruppen er sammensatt av personer med kompetanse hovedsakelig innen jus, samfunnsfag, byggfag og matrikkel. Informanter og studenter har også bidratt med nyttige perspektiver. Gruppens arbeid startet i august 2022 og ble avsluttet i januar 2023.

Arbeidsgruppen har hatt følgende deltakere og andre bidragsyttere:

Grupped medlem:	Rolle og organisasjonstilhørighet	Relevant kompetanse
Maria Ellingsen	Leder, Kartverket	Jus, matrikkel og samfunnsvitenskap
Mari Haus	Prosjektdeltaker, Kristiansand kommune	Jus, byggesaksbehandling
Grethe Helland	Prosjektdeltaker, Kristiansand kommune	Matrikkel
Roger Lieng	Prosjektdeltaker, Arendal kommune	Matrikkel
Innspill		
Leikny Gammelmo	Innspill og refleksjoner, Kartverket	Matrikkel
Siri Linn Ektvedt	Innspill og refleksjoner, Kartverket	Matrikkel
Arvid Lillethun	Innspill og refleksjoner, Kartverket	Dataflyt, geografisk infrastruktur
Rozemarijn van der Hilst-Ytreland	Innspill og refleksjoner, Digdir	Jus, teknologi og dataforvaltning
Joachim Fugleberg	Innspill og refleksjoner, Digdir	Dataforvaltning
Heather Broomfield	Innspill og refleksjoner, Digdir	Dataforvaltning
Studenter i praksis		
Aleksander Kolsrud	Praksisstudent, Universitetet i Agder	Informasjonsteknologi
Niklas Fugledal	Praksisstudent, Universitetet i Agder	Informasjonsteknologi
Tommy M. Larsen	Praksisstudent, Universitetet i Agder	Informasjonsteknologi

¹ «KartAI - prosjektside».

1.3 Arbeidsgruppens tilnærming

Arbeidsgruppen har synliggjort ulike etiske og juridiske perspektiver ved bruk av kunstig intelligens og automatisert innbyggerdialog for oppdatering av matrikkelen. Samfunnsmessige konsekvenser og konkrete tiltak, råd og anbefalinger er også en del av bestillingen. Gruppen har ikke hatt som ambisjon å gi alle svarene, men heller løfte og bidra til videre refleksjon rundt de etiske og juridiske problemstillingene. Synliggjøring av refleksjonene og anbefalinger for videre arbeid har dermed vært gruppens hovedfokus.

1.4 Rapportens oppbygning

Rapporten er bygd opp ved at kapittel to skal gi en overordnet innsikt før videre lesing av rapporten. Rapporten er lagt opp etter de ulike fasene i prosessen, fra AI oppdager et bygg til konsekvensene i den andre enden. Det er egne overordnede kapitler for hver fase, se kapittel tre til seks. Fra kapittel syv synliggjøres generelle betraktninger som berører hele prosessen eller flere av fasene. Siste kapittel gir en sammenstilling av arbeidsgruppens anbefalinger og råd på generelt grunnlag og en avslutning av rapporten.

1.5 Sammendrag

Arbeidsgruppens oppgave har vært å vurdere etiske og juridiske betraktninger knyttet til bruk av kunstig intelligens og robotisert innbyggerdialog for oppdatering av matrikkelen. Oppgaven har ikke vært å finne alle løsninger og problemstillinger, men å synliggjøre ulike spørsmål og perspektiver. Dette skal danne grunnlaget for videre drøfting. Gruppen har i tillegg gitt anbefalinger, råd og konkrete tiltak.

Matrikkelen er en av landets felleskomponenter og informasjonen brukes videre i andre systemer og tjenester, blant annet innenfor offentlig virksomhet, på tvers av forvaltningsnivå og av privat næringsliv.

Oppdatering av matrikkelen må gjøres innenfor rammene av lov, forskrift, føringsinstruks samt Norsk Standard 3940. Innbyggerrapportert informasjon bør ikke kunne erstatte vedtaksbaserte data og KartAI er derfor godt egnet for bygg som ikke ligger i matrikkelen fra før.

Informasjonen i matrikkelen må ha et godt nok innhold til at det blir unødvendig for andre aktører å ha et skyggeregister. Samfunnets behov for oppdaterte data setter stadig større krav til offentlige tjenester. Løsningene forventes å være brukertilpasset, kostnadseffektive og at de møter samfunnets forventninger i tråd med ny teknologi og muligheter. Matrikkelens funksjon, innhold og kvalitet må ses i sammenheng med dette.

Hyppegighet og kvalitet på AI-analysen avgjør hvordan innbygger oppfatter kontakten. Overvåking er et aspekt av dette. I den robotiserte dialogen med innbygger må det tas hensyn til at folk har ulik teknologisk forståelse og evner. Dialogen må også gjøres i tråd med gjeldende regelverk. Kommunikasjonen, den digitale løsningen og informasjonen som formidles må gjøre det enkelt for innbygger å oppgi informasjonen som etterspørres. Etterlevelse av regelverk er et krav, men etikken går utover de juridiske rammene. Omdømmebygging er viktig for kommunen og det å legge til rette for en tillitsskapende forvaltning er en del av dette.

Etter dagens regelverk er hovedregelen at en fysisk *person* må være godkjent matrikkelfører for å kunne føre i matrikkelen. Endring i lov eller forskrift er derfor en forutsetning for prosjektets gjennomføring. Det bør tas en avgjørelse på hvor stor feilmargin som kan aksepteres før automatisk oppdatering i matrikkelen foretas. Matrikkelinformasjon brukes videre i andre sammenhenger og kan medføre endringer f.eks. av skatter og avgifter. Kommunen har blant annet plikt til å følge opp ulovligheter de blir gjort oppmerksom på. Hvordan håndteres dette hvis KartAI finner store mengder avvik?

Kunstig intelligens har allerede endret litt av måten vi tenker på og trolig vil den endre hvordan vi arbeider og strukturerer samfunnet. Norge ligger i verdenstoppen når det gjelder tillit til offentlige myndigheter. God informasjon, åpenhet og hensikten med teknologien er derfor viktig å formidle for å ivareta denne relasjonen.

Det er viktig å påpeke at synliggjøring av etiske og juridiske betraktninger ikke er ment å sette begrensninger for utvikling og bruk av ny teknologi. Synliggjøring av problemstillingene er ment å bevisstgjøre og bidra til at teknologien brukes innenfor gitte rammer. Teknologien bør brukes i tråd med etiske standarder og bidra til en god samfunnsstruktur og bedre løsninger. En kartlegging av juridiske rammer gir også en indikasjon på hvilke bestemmelser som må oppdateres og tilpasses ny teknologi. Teknologiske løsninger har gitt oss mange gode forutsetninger for effektivisering, åpenhet, gode tjenester og utvikling av nye hjelpemidler. Etiske og juridiske rammer skal skape mulighetsrom innenfor standarder som bidrar til et godt samfunn.

2. Innsikt

En forståelse av de etiske og juridiske betraktningene forutsetter noen forkunnskaper om hva matrikkelen er, hvordan den kunstige intelligensen skal brukes og prosessen fra start til slutt. I de neste kapitlene skal det gis korte forklaringer på dette. Hensikten er å gi en grunnleggende forståelse for betraktningene i resten av rapporten.

2.1 Matrikkelens innhold og funksjon

Matrikkelen er Norges offisielle eiendomsregister og er sammen med folkeregisteret og enhetsregisteret en av de tre statlige felleskomponentene/basisregistrene i Norge. Registeret inneholder informasjon om eiendomsgrenser, areal, bygninger, boliger og adresser. Informasjonen i matrikkelen er kritisk viktig og grunnleggende i vårt samfunn. Det er offentlige etater, private aktører, systemer og samfunnsfunksjoner som er helt avhengig av data fra matrikkelen. Kommunene bruker dataene blant annet i byggesaksbehandling og til beregning av skatter og avgifter. Skatteetaten bruker det til beregning av skatt. Dataene brukes også i eiendomsutvikling, erstatningsberegning ved ekspropriasjon, bevisførsel for domstolene og tilskuddsberegning i landbruket. Statistisk sentralbyrå (SSB) bruker dataene for å utarbeide viktige statistikker som brukes videre, blant annet i samfunnsplanlegging. Posten, innbyggere, hjemmesykepleien og nødetatene bruker dataene for å komme frem til rett sted. Private aktører anvender matrikkeldata i sin virksomhet. Videre utvikler de systemer og løsninger basert på matrikkeldata som innbyggerne bruker daglig.²

Informasjonen i matrikkelen brukes som nøkler i veldig mange IT-løsninger som er samfunnskritiske. Dersom matrikkelen plutselig hadde stoppet opp, ville dette kunne medført fare for liv og helse, og stillstand av mange andre kritiske samfunnsmekanismer. Informasjonen i matrikkelen skal som vist dekke mange ulike behov på tvers av sektorer, forvaltningsnivå, behov og interesser.

Fremtidens teknologier åpner for utrolige muligheter, men samtidig medfører dette stadig større forventinger og krav til informasjonsdeling, oppdaterte data og tilgjengelighet. Kunstig intelligens åpner for etablering av automatiserte prosesser og effektivisering av prosesser som til nå er utført manuelt. Det kan gi bedre datagrunnlag, enklere saksbehandling og gi rom for at menneskelige ressurser blir benyttet på en mer hensiktsmessig måte.

Et helt grunnleggende spørsmål som i stor grad påvirker de juridiske og etiske spørsmålene rundt prosjektet, er dermed hva matrikkelen skal være og inneholde. Spørsmålet bør ses i sammenheng med dagens samfunnsbehov, men også de behovene som matrikkelen trolig må dekke i fremtiden.

2.2 Kunstig intelligens (AI)

Det finnes flere definisjoner av kunstig intelligens. EUs ekspertgruppe definerer det slik:

Kunstig intelligente systemer utfører handlinger, fysiske eller digitalt, basert på tolking og behandling av strukturerte eller ustrukturerte data, i den hensikt å oppnå et gitt mål. Enklere KI-systemer kan også tilpasse seg gjennom å analysere og ta hensyn til hvordan tidligere handlinger har påvirket omgivelsene.³

Kunstig intelligens (AI) er enklere forklart en teknologi som tolker data, tar beslutninger og utfører handlinger. Den kunstige intelligensen kan også trenes opp til å ta bedre beslutninger ved bruk av tilbakemeldingssløyfer. AI vil da kunne lære av egne erfaringer eller tilbakemeldinger gitt direkte fra

² «Matrikkel-infobrosjyre-a4.pdf», 1; «Hvorfor registrere bygningsopplysninger i matrikkelen?», «Matrikkelen, Norges eiendomsregister.

³ Kommunal- og moderniseringsdepartementet, «Nasjonal Strategi for Kunstig Intelligens», s. 9.

bruker eller operatør.⁴ I prosjektets sammenheng skal AI indentifisere bygg på bilder, f.eks. på flybilder, ortofoto og liknende. Hensikten er at AI skal finne uoverensstemmelser mellom bilder tatt av bestemte områder og informasjonen som er registrert i matrikkelen. Tilbakemeldinger fra kommunene er at de også har mangelfull informasjon tilknyttet areal av bygg. Det er ikke umulig at den kunstige intelligensen med god nøyaktighet vil klare å tolke areal av bygg i tillegg til å indentifisere dem.

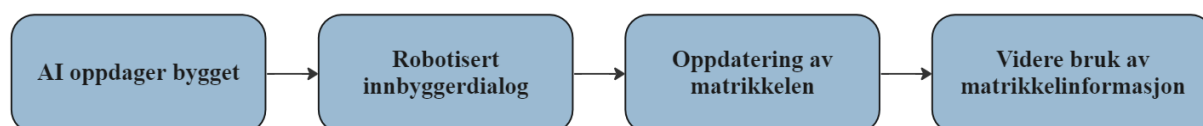
Den kunstige intelligensen baserer seg på og lærer av dataene den blir matet med. Feilmarginen på AI sin tolkning og indentifisering av byggene er foreløpig ikke optimal. Dette er hensyntatt i rapporten. Gruppen har likevel lagt til grunn at AI kan trenes opp til å ta bedre beslutninger i takt med dataene den blir trent opp med. Det vil si at feilmarginen frem i tid trolig vil bli lavere enn den er i dag.

Kunstig intelligens er et fantastisk verktøy for automatisering og effektivisering av prosesser. Det gir et viktig mulighetsrom som vil få stor betydning for samfunnsutviklingen fremover. Teknologien aktualiserer imidlertid en del etiske og juridiske spørsmål og utfordringer. En god tilnærming forutsetter en mer detaljert kartlegging og oversikt over rammene for bruken av teknologien.

2.3 Fra AI oppdager avvik frem til bruk av matrikkelinformasjon

I det følgende forklares det kort hvordan prosjektet har tenkt at prosessen skal foregå fra den kunstige intelligensen oppdager et bygg til det blir oppdatert i matrikkelen. Ved vurderingen av de etiske og juridiske betraktningene, tas det utgangspunkt i dette.

Det tiltenkte scenariet er at den kunstige intelligensen oppdager et avvik mellom det den finner på f.eks. på flybilder og det som er registrert i matrikkelen. Dersom et bygg oppdages, vil det neste steget være at det igangsettes en automatisert innbyggerdialog. Dialogen skal supplere, bekrefte eller avkrefte informasjon som den kunstige intelligensen har oppdaget. Innbygger skal også bidra med opplysninger som er nødvendig for å registrere bygget i matrikkelen. Bygget skal deretter føres automatisk inn i matrikkelen. Resultatet skal gi en mer oppdatert matrikkel som i større grad gjenspeiler virkeligheten.

Figuren 1: viser en illustrasjon av prosessen fra AI oppdager et bygg til matrikkelinformasjonen brukes videre.

⁴ Kommunal- og moderniseringsdepartementet, s. 10.

3. AI oppdager bygget

Dette kapitlet omhandler den første delen i prosessen hvor AI identifiserer bygninger og sammenligner resultatet med informasjonen som ligger i matrikkelen.

3.1 Hyppighet på AI-kjøring

Den kunstige intelligensen skal bedømme om det foreligger et avvik mellom bilder av et gitt område og det som er registrert i matrikkelen. I denne delen av prosessen er det noen faktorer som gruppen har diskutert.

Det varierer hvor ofte kommunene har kartlegging med flybilder. Noen kommuner har intervaller med fire års mellomrom, mens andre har det annethvert år. Store byer med mye aktivitet og forandringer har behov for kartlegging oftere en grise-grendte strøk. Uavhengig av intervallet på dannelsen av bildegrunnlaget, bør AI kjøres tett opp til bildetakningen. Dette er viktig for at analysen utført av den kunstige intelligensen baserer seg på oppdaterte bilder, og ikke på utdaterte data. Avvikene oppdaget av AI vil da i større grad være reelle.

I forlengelsen av at AI oppdager et avvik, skal det igangsettes en innbyggerdialog. I den sammenheng er det viktig å ta stilling til hvor hyppig en slik AI-kjøring skal gjennomføres og når et eventuelt avvik utløser innbyggerdialog. Skal dialogen iverksettes hver gang AI oppdager avvik, eller skal det iverksettes hvis avviket fortsatt foreligger mellom to AI-kjøringer. Fordelen med å avvete dialogen inntil avviket foreligger to ganger, er at midlertidige brakker, partytelt eller andre midlertidige konstruksjoner ikke utløser en dialog. Da vil avvik som foreligger over lengre tid hovedsakelig utløse dialogen. På den måten vil det bli lettere å skille mellom midlertidige og varige konstruksjoner.

Når oppdagende avvik blir knyttet til en innbyggerdialog, er det viktig at dialogen baserer seg på så gode data som mulig. Dette er essensielt for innbyggers tillit til kommunen. Dersom en innbyggerdialog blir aktivert om forhold som allerede er avklart eller at innbygger blir spurt om forhold som ikke er reelle flere ganger, kan dette skape irritasjon og mistillit.

Arbeidsgruppen anbefaler derfor at teknologien brukes etter at det er avgjort hvor ofte en slik AI-kjøring skal gjennomføres, og i hvilke tilfeller et avvik skal utløse en innbyggerdialog. I den sammenheng er det viktig å ha et bevisst forhold til det ovennevnte. Det er viktig å påpeke at hyppigheten av AI-kjøringen og innbyggerdialogen vil kunne avgjøre om innbygger opplever dette som overvåkning eller ikke. Korte intervaller og hyppig kontakt kan fort oppleves som overvåkning, men sjelden kontakt trenger ikke å oppleves på denne måten.

3.2 Særtilfeller

3.2.1 Sperret adresse.

Adressesperre er et tiltak som iverksettes for å beskytte trusselsutsatte personer, se beskyttelsesinstruksen §§ 3 og 4.⁵ Dette innebærer at all geolokaliserende informasjon om denne gruppen er gradert.⁶ Hver enkelt virksomhet plikter å overholde og sette inn tiltak som beskytter slike personopplysninger.

Arbeidsgruppen fraråder derfor at innbyggere på sperret adresse kontaktes ved bruk av AI. Det bør ses på hvilke konsekvenser AI-analysene vil kunne få for slike personer, og finne tiltak som kan hindre utilsiktede konsekvenser. Kripes og politiet vil trolig kunne bidra med dette.

⁵ «Instruks av 17.03.1972 nr. 3352, Instruks for behandling av dokumenter som trenger beskyttelse av andre grunner enn nevnt i sikkerhetsloven med forskrift (beskyttelsesinstruksen)».

⁶ «Høringsuttalelse - tilgjengeliggjøring av helsedata - forslag om endringer i helseregisterloven m.m.», s. 2.

3.2.2 Seksjonert eiendom, næringseiendom, landbruk og offentlig grunn

Det er enkelte tilfeller som skaper noen utfordringer som må vurderes. Ved seksjonert eiendom er en av utfordringene å vite hvem som skal kontaktes. Hvorvidt skal alle eiere kontaktes? Hva gjøres dersom eiere oppgir ulik informasjon? Hvordan håndteres midlertidige bygg som containere, brakker og liknende?

Matrikkelen inneholder også skjermingsverdige bygg. Denne bygningstypen er skjermet i matrikkelen. Tilgang til informasjon om skjermingsverdige bygningstyper forutsetter at bruker har søkt særskilt om slik tilgang, jf. utleveringsforskriftens § 5. Dette er f.eks. kraftstasjoner, silobygninger, telekommunikasjonsbygninger, tilfluktsrom, fengselsbygninger osv.⁷ Når ny teknologi innføres, er det viktig at det som skal skjermes i matrikkelen forsetter å være skjermet.

Arbeidsgruppen anbefaler at det vurderes hvorvidt skjermet informasjon blir beskyttet ved bruk av teknologien og hvordan dette skal gjennomføres. Spørsmålene rundt hvem som skal kontaktes ved f.eks. seksjonert eiendom må avklares. Dersom alle på en seksjonert eiendom skal bli kontaktet, må det vurderes hvordan dette håndteres dersom flere eiere oppgir ulik informasjon. Hvem avgjør hva som skal i matrikkelen og hva som skal utføres med manuell behandling? Dette må avklares.

⁷ Kartverket.no, «Skjermingsverdige bygningstyper».

4. Robotisert innbyggerdialog

I denne delen av prosessen startes en automatisert innbyggerdialog basert på oppdagede avvik fra den kunstige intelligensen. Dialogen er ment som et verktøy for å bekrefte, avkrefte eller supplere informasjonen.

4.1 Innmeldte data – kvalitet, tillit og kontroll

Kart AI har som formål å bidra til demokratiske, pålitelige og fullstendige eiendomsdata. Det er behov for å avklare hva som ligger i begrepet «datademokrati». Begrepet bør ses i lys av at matrikkelen er det offisielle eiendomsregistret der matrikkelloven og føringsinstruksen for matrikkelen setter rammer for innholdet. Norsk Standard 3940 er også bestemmende for hvordan bygningers areal skal beregnes. Økt datademokrati definert som at eier skal få økt tilgang til å se og forstå data om egen eiendom, er en realistisk forventning til dette prosjektet. Enkel tilgang for eiere for å kommunisere med kommunen er ønskelig.

Det som derimot er viktig er å påpeke er at økt datademokrati ikke innebærer at eier kan forvente å registrere data i konflikt med vedtaksbaserte data. Dette gjelder også arealdata målt på stedet i henhold til føringsinstruksen og NS3940. Eierrapporterte data kan ikke erstatte vedtaksbaserte data uten at det foretas saksbehandling.

Data som rapporteres inn av innbygger kan være farget av den enkeltes situasjon. Det er derfor viktig å se på konsekvensene av at bruker er fristilt til å påvirke egne data, og hvorvidt kontrollmekanismer bør innføres. Et eksempel er mengden personer som har ønsket å endre fra fritidsbolig til primær- og sekundærbolig for å kunne nyttiggjøre seg strømstøtten fra staten. Brukerpåvirket data er ikke et nytt fenomen. Brukerrapportering og kontrollmekanismer er brukt for å effektivisere prosesser andre steder i offentlig sektor. Skatteetaten er et eksempel på dette. Skattesystemet baserer seg blant annet på eiers egenrapportering, samt stikkprøver av innmeldte data. Dette skal være med på å skape tillit ved åpenhet, tilgjengelighet og korrigeringsmuligheter. Tilliten kan imidlertid reduseres dersom innbygger oppfatter at det er mulig å unndra beskatning. Prinsippene kan overføres til gjeldende prosjekt. Systemet er tenkt basert på åpenhet, automatisering, brukerpåvirkning og tillit. Dersom innbygger oppfatter at andre har mulighet til å rapportere inn uriktige data uten konsekvenser, kan dette medføre redusert tillit og større feilrapportering.⁸ Åpenhet om at det utføres kontroller kan ha en preventiv effekt mot innmelding av feil informasjon.

Innmeldte data fra eier kan ha varierende kvalitet. I den forbindelse er det viktig å påpeke at matrikkelen inneholder nasjonal grunndata som gjenbrukes videre i verdikjeden. Klar merking av kilde og kvalitet på dataene er derfor essensielt.

Det anbefales videre at kilde og kvalitet ikke bare vises gjennom en kode eller notat, men at dette også blir synlig i kartet. Brukere ser ikke alltid på detaljene og her er det viktig at kilden kommer tydelig frem. Fargelegging er et verktøy som visuelt er enkelt å forstå. Et bygg som er meldt inn av innbygger, men hvor lovligheten ikke er kontrollert kan f.eks. i tillegg visualiseres ved at bygget er gjennomsiktig eller har en bestemt farge i kartet. På den måten vil planleggere og brukere tydelig kunne se byggenes ulike status og kvalitet.

Arbeidsgruppen anbefaler at det gjøres klart at kvalitetssikrede data som resultat av menneskelig saksbehandling ikke automatisk kan erstattes av brukerinmeldte data. Endring av vedtaksbaserte data bør kreve ny saksbehandling. Det bør utvikles datafelt i matrikkelen som viser kilde og kvalitet før bygningsdata suppleres med informasjon fra eier. Informasjonsfelt for kilde og kvalitet vil

⁸ Skatteetaten, «Å bygge tillit er viktig, men kontroll trengs».

tydeliggjøre hvilke data som er kvalitetssikret gjennom saksbehandling og hva som er brukerinnmeldt informasjon. I tillegg er det hensiktsmessig at dette visualiseres i kartet. Bruker vil på den måten bli gjort oppmerksom på at bygget er brukerinnmeldt og ikke kontrollert av kommunen. Det betyr at det er en sjanse for at bygget er satt opp ulovlig. Visualisering vil enkelt kunne illustrere dette uten at bruker blir nødt til å gå i detaljene.

4.2 Formidling og teknologisk modenhet

Innbyggere har ulik evne til å håndtere teknologi. Dette må hensyntas ved utformingen av løsningene som innbyggerne skal benytte, og hvordan og på hvilken måte informasjonen formidles. Den digitale kompetansen blant innbyggere er ulik.

I NOU 2022: 11 s. 46 anslås det at omtrent 600 000 nordmenn mangler grunnleggende digital kompetanse av ulike årsaker. Det er viktig å legge til rette for at det ikke skapes et digitalt utenforskap som skaper skiller i samfunnet.⁹ Det er derfor viktig at kommunikasjonen også gjøres i tråd med krav om universell utforming. Tilsynet for universell utforming (Uutilsynet) har god informasjon og veiledning på sine sider. I tillegg er eForvaltningsforskriftens formål å legge til rette for sikker og effektiv bruk av elektronisk kommunikasjon med og i forvaltningen. Disse bestemmelsene må overholdes i kommunikasjon med innbyggere. Det finnes i tillegg innbyggere som har reservert seg mot elektronisk kommunikasjon. Det er også et punkt som må vurderes.

Digitale henvendelser som sendes fra kommunen og som skal innlede dialogen med eier, bør kreve samme digitale kompetanse som det kreves i den videre prosessen. Vi kan eksemplifisere dette. En tekstmelding med informasjon om innlogging på Minside for å tilegne seg kunnskap, kan skape mye støy. Mange har evne til å ta imot en tekstmelding, men en del evner ikke å logge seg på Minside eller navigere i informasjonen der. Avveininger som dette bør gjennomføres og det bør vurderes hvilke muligheter det er for de som ikke behersker teknologi like godt. I rapporten til studentprosjektet *Proaktiv digital innbyggerdialog* anbefaler de at eldre innbyggere får tilsendt et brev i posten som informerer om tekstmeldingen som kommer. Videre anbefaler de at det gis tilstrekkelig informasjon i brevet om hva dette angår.¹⁰

Tekst som benyttes i kommunikasjon med eier må være grundig gjennomarbeidet. Her påpekes det at innbyggere kan oppfatte lik informasjon ulikt. Informasjon som oppfattes som overfladisk for deler av mottakerne, kan for andre oppfattes som krevende å forstå. Gjennomarbeidede tekster med mulighet for å velge grundigere informasjon er å anbefale. Det frarådes å folkeliggjøre tekster så kraftig at de blir banale og/eller gjør fagligheten skadelidende, slik at budskapet blir uriktig.

Temaene som kommunen henvender seg om må oppfattes som forståelig, men også relevant for mottaker. Kommunikasjonen må oppfattes å være i mottakers interesse. Hvis innbyggere oppfatter at kommunen bruker ressurser på unødvendige eller oppkonstruerte oppgaver, kan kommunens omdømme bli skadelidende.

Informasjonen fra kommunen må ha et godt faglig innhold. Et eksempel spesielt knyttet til Kart AI; hvis Kart AI ikke klarer å skille mellom plattinger og bygninger, blir feilprosenten for høy til at kommunikasjon mellom kommunen og eier på en god måte kan være heldigital. Dersom AI sin vurdering ikke er god nok, bør avvikene AI-en oppdager siles før utsending til innbygger.

Kommunen har rolle som bygningsmyndighet og innkrever av avgifter. Det medfører at eiere i utgangspunktet kan oppfatte henvendelser fra kommunen som negative. Henvendelser basert på svak faglighet, skader kommunens omdømme. Det motsatte skjer dersom prosjektet kan framvise

⁹ «NOU 2022:11», s. 46.

¹⁰ «AP3.1-Proaktiv-innbyggerdialog-rapport-praksisstudenter-Host-2021-1.pdf», kapittel 4, s. 16.

god faglighet. Kommunen må være forsiktig med å be eier om informasjon hvis eier allerede har gitt samme informasjon i en annen sammenheng. Det vil kunne oppfattes som uprofesjonelt. Et eksempel på dette relatert til Kart AI; hvis en eier har søkt om og fått godkjent et bygg under bakken, vil bygningen være registrert i matrikkelen. Bygget vil ikke være synlig over bakken, og heller ikke konstruert i kartet. Kart AI kan da oppfatte at bygningen er revet, ettersom det ikke vises på bildene. Dersom kommunen henvender seg om verifisering av et bygg som i realiteten ligger under bakken, vil det oppfattes uforståelig for eier. Tilsvarende problemstilling kan oppstå dersom eier får ny henvendelse om samme tilfelle flere ganger.

Kommunen må være åpen om hva innhentet informasjon skal benyttes til. Gjennom Kart AI vil eiere bli bedt om å komme med informasjon som både kan påvirke nivå for eiendomsskatt og VA-gebyr, og det kan resultere i oppfølging av bygningsmyndighetene. Samtidig vil komplett bygningsinformasjon i matrikkelen være positivt ved for eksempel omsetning av eiendommen. Av omdømmehensyn må kommunikasjonen være åpen, ærlig, balansert og forståelig.

Arbeidsgruppen anbefaler at det tas hensyn til at innbyggere har ulik teknologisk forståelse og evner. Generelt er det viktig at kommunikasjonen anses som relevant, forståelig og at prosessen er forutsigbar, derav transparent. Dette er en forutsetning for at kontakten oppleves god. Løsningene som innbygger skal benytte seg av må være enkle å sette seg inn i, i tråd med universell utforming, og det må være klart hva og hvordan innbygger skal følge opp. Kommunikasjonen må være i tråd med eForvaltningsforskriften, markedsføringsloven og forvaltningslovens regler. Til slutt må kommunikasjonen, informasjonen og de digitale løsningene sammen gjøre det enkelt for innbygger å gjøre oppgaven riktig.

4.3 Relasjon mellom kommunen og innbygger

Det er flere forhold som er aktuelle å se på når offentlig myndighet skal kommunisere med innbygger. Kommunen som offentlig myndighetsutøver har flere roller i forbindelse med at et bygg blir omsøkt, vedtatt og registrert i matrikkelen. Kommunen er saksbehandler for byggesaker, adressesaker, eiendomssaker og seksjoneringsaker. Kommunen er i tillegg lokal matrikkelmyndighet. Det saksbehandles etter plan- og bygningsloven, eierseksjonsloven og matrikkelloven. Kommunikasjon med eier, fester og tiltakshaver styres blant annet av forvaltningslovens regler. Kommunens kommunikasjon med eier/fester som en del av KartAI må gjøres i henhold til gjeldende bestemmelser.

4.4 Plikter og muligheter i forlengelse av dialogen

Før innføring av Kart AI som kilde for ny matrikelinformasjon, er det mange tema rundt kommunikasjon med eier som må avklares. Eksempler på dette er følgende:

- Kart AI finner et bygg og får det verifisert av eier. Bygget er ulovlig oppført og ville ikke blitt godkjent dersom det ble omsøkt. Har kommunen plikt til å følge opp saken og kreve opphør av bruk, rivning eller endring av bygget? Vil mulighetene for senere oppfølging av ulovligheten forspilles?
- Kart AI finner et nytt bygg og kommunen ber eier opplyse om byggets formål, status og areal. Etter kontroll av matrikkelfører, blir byggets areal ikke registrert fordi det ser ut til å være feil. Kan kommunen overprøve eiers opplysninger? Hvilken plikt har kommunen til aktivt å informere eier om hvilke data som er anvendt og hvorfor?
- Kart AI finner et nytt bygg og eier blir bedt om å verifisere ved å oppgi formål, status og areal. Opplysningene medfører økning i eiendomsskattetakst og vann- og avløpsgebyr. Hvor konkret skal informasjon om konsekvenser av rapportering formidles? Informeres det for mye kan det skremme innbygger fra å rapportere, men for lite informasjon kan sette både eier og kommunen i en vanskelig situasjon og derav svekke tilliten til kommunen.

Arbeidsgruppen anbefaler at det ses konkret på hvordan ulike scenarier skal håndteres, ref. eksempler overfor.

4.5 Konsekvenser av å besvare og ikke besvare kommunen

I prosjektet er det drøftet hvordan kommunikasjonen skal foregå, om det er frivillig å respondere og om det får konsekvenser å ikke svare. I studentrapporten skrevet i KartAI-prosjektet *Proaktiv digital innbyggerdialog* legges det vekt på å motivere bruker til å svare og ikke sanksjonere ved ubesvarte henvendelser.¹¹ Relasjonen til kommunen vil trolig bli bedre om bruker opplever å bli motivert til å bidra til prosessen. *Gulrot oppleves bedre enn pisk.*

I forlengelsen av dette må spørsmålet om hva konsekvensen er hvis innbygger ikke responderer på henvendelsen besvares. I utgangspunktet får kommunen enten inn ekstra data fra innbygger, ellers forblir situasjonen den samme. I første ledd av prosessen er dette relativt uproblematisk. Det er imidlertid hvordan dataene brukes videre i verdikjeden som reiser de etiske spørsmålene.

Eiendomsregisteret er et primærregister hvor data blir hentet ut til andre aktører og brukt videre til andre formål. Dataene som kommer inn fra innbygger vil dermed i forlengelsen av registreringen kunne medføre f.eks. økte skatter og avgifter. Argumentet for at dette bør være akseptabelt er at de eventuelt økte utgiftene er en utgift innbygger i utgangspunktet skulle hatt. I tillegg er bakgrunnen for at de ikke hadde utgiften tidligere, mangel på oppfølging av egne forpliktelser. Dette kan rettferdiggjøre at innmeldingen av dataene kan få konsekvenser. Det etiske spørsmålet som derimot kan være vanskelig å besvare, er følgende: er det riktig at uteblitt svar skal medføre at eier slipper unna utgifter som responderende eiere vil få? Er det riktig at borgeren som svarer risikerer høyere skatter og avgifter, mens den som lar være å svare ikke får det? På sikt er realiteten at både gruppen med borgere som svarer, og gruppen som ikke svarer har misligholdt sine plikter ved å ikke rapportere inn bygget i utgangspunktet.

Arbeidsgruppen anbefaler at denne problemstillingen drøftes videre og at det blir tatt et standpunkt. Argumentasjonen over synliggjør punkter som bør tas med i vurderingen. Det er hensiktsmessig å kommunisere at det er store fordeler for innbygger og samfunnet ellers at informasjonen i matrikkelen er riktig. Forklaringer på hva matrikkelen er, og hva den blir brukt til kan bidra til å skape forståelse for viktigheten av å rapportere inn riktige data.

4.6 Selvinkriminering

Det er reist spørsmål om selvinkriminering er et problem ved egenrapportering til matrikkelen. I det følgende skal dette vurderes. Det følger av pbl. §25-1 andre ledd at kommunen skal føre tilsyn i slikt omfang at den kan avdekke regelbrudd og når den blir gjort oppmerksom på ulovligheter. Tilsyn med eksisterende bygg er hjemlet i pbl. § 25-4. I pbl. § 25-6 fremkommer det at eier eller bruker har plikt til å gi adgang til arealet eller byggverket, samt å legge frem tilgjengelig dokumentasjon og nødvendige opplysninger. Kommunen har dermed en plikt til å føre tilsyn, og eier har en plikt til å bistå med tilsynet ved å tilgjengeliggjøre dokumentasjon og byggverk. Pålegg om retting, tvangsmulkt og forelegg dreier seg om en oppretting av det ulovlige forholdet, og gis i forbindelse med, eller som et resultat av, et tilsyn. Som sagt forventes det at den ansvarlige samarbeider med utlevering av opplysninger.

¹¹ «AP3.1-Proaktiv-innbyggerdialog-rapport-praksisstudenter-Host-2021-1.pdf», s. 11 og 30.

Overtredelsesgebyr er ikke en straff etter norsk rett, men siden den ilegges som en straffelignende reaksjon, vil den omfattes av kravet til rettferdig rettergang i EMK artikkel 6, og dermed også vernet mot selvinkriminering. Det fremkommer av Ot.prp. nr. 45 (2007-2008) at for å unngå at det er tvil om adgangen til å kreve opplysninger under tilsynet, skal overtredelsesgebyret varsles i egen sak etter at tilsynet er ferdig. Sanksjonsutvalget slo i sin tid fast at vernet først inntreer når saken har fått karakter av en straffesiktelse, se NOU 2003:15. Det fremkommer derfor klart at selvinkriminering først skjer når kommunens ulovlighetsoppfølging tar en pønalt karakter ved varsel om overtredelsesgebyr. En oppdagelse av eventuelle ulovligheter i forbindelse med KartAI vil derfor ikke være i konflikt med vernet om selvinkriminering slik arbeidsgruppen vurderer det. Dette er uavhengig av om man vurderer at kommunen er pliktig til å følge opp en ulovlighet oppdaget av KartAI eller ikke.

Arbeidsgruppen vurderer at oppdatering av matrikkelen ved bruk av kunstig intelligens og egenrapportering i tråd med prosjektet ikke er i strid med vernet mot selvinkriminering.

5. Oppdatering av matrikkelen

5.1 Fysisk matrikkelfører

Etter dagens regelverk er hovedregelen at en *person* må være godkjent matrikkelfører for å registrere data i matrikkelen, jf. matrikkellovens § 22 fjerde ledd;

«Føring av opplysninger i matrikkelen kan berre utførast av person som er godkjend av sentral matrikkelstyresmakt.»

Matrikkelloven setter dermed vilkår om at det kun er godkjent *person* som kan registrere i matrikkelen. I matrikkelforskriften § 5 første ledd står det nærmere om hvilke krav som stilles til matrikkelfører. Det fastsettes at personer som skal føre i matrikkelen må ha gjennomført Statens kartverks kurs i matrikkelføring. Etter matrikkelforskriftens § 5 andre ledd kan Statens kartverk trekke tilbake godkjenningen dersom vedkommende har behandlet matrikkelen i strid med reglene i lovverket.

Hensikten med å begrense hvem som kan registrere data i matrikkelen er at registeret er et nasjonalt grunndataregister med primærdata som distribueres videre ut i andre registre og systemer. Formålsbestemmelsen i loven angir at matrikkelen skal være et ensartet og pålitelig register, jf. matrikkelloven § 1. Dersom Kart AI har som mål at matrikkelen skal suppleres med informasjon avdekt av AI, må det gjøres en lov- eller forskriftsendring, samt endring av føringsinstruksen. Det bør også avgjøres hva AI-en skal gjøre ved uteblitt svar fra innbygger. Vil uteblitt svar medføre at AI lar være å oppdatere det den har oppdaget, eller skal AI føre informasjonen selv ved uteblitt svar. I så fall er dette noe som må drøftes videre.

Matrikkelen er ikke per nå bygd opp etter *selvangivelsesprinsippet*. I praksis brukes matrikkelen hovedsakelig i dag til å registrere saksbehandlede data. Da skatteetaten i 2010 innførte nytt system for formuesberegning av boliger, ble eiere bedt om å oppgi areal for P-rom (primærrom) på egen bolig. Kommunene har tilgang til disse opplysningene og det ble gjort en analyse av disse i forbindelse med omtaksering. Erfaringen tilsier at slike data ikke vil heve kvaliteten på dataene i matrikkelen, men kan gjøre matrikkelen mer fullstendig.

Ved endring av lovverk er det viktig å se på hvilke hensyn som ligger bak utformingen av bestemmelsen. Her er spørsmålet om det er en grunn til at bestemmelsen fastsetter at det kun er en fysisk person som kan føre i matrikkelen. Er formuleringen gjort slik for å utelukke automatiserte løsninger fordi det er viktig at dette utføres av en sertifisert person, eller er bakgrunnen at lovverket ikke er teknologisk modent? Dersom bakgrunnen er at lovverket ikke er teknologisk tilpasset, bør det være uproblematisk å endre dette. Ligger det derimot andre hensyn bak, bør det vurderes om disse fortsatt er gjeldende i dag.

Det er imidlertid et unntak i matrikkellovens § 27 første ledd andre punktum. Her fastsettes det at departementet kan gi forskrift om at eier, rettighetshaver eller leier kan gi opplysninger om eiendom, bygning eller bygningsdelen i matrikkelen. Departementet kan herunder sette krav om elektronisk registrering og legitimering for å kunne utføre en slik komplettering. Ordningen er ment for å tilrettelegge for egenregistrering og digital dialog med rettighetshavere. Ordningen baserer seg på frivillighet og er avgrenset til oppdatering av egne opplysninger. I dag foreligger det ikke en slik forskrift. Det er dermed ikke hjemmel til digital innrapportering fra eier etter matrikkellovens § 27 før departementet har regulert dette i forskrift. I praksis vil derfor kravet om at det må være en fysisk person, som i tillegg har bestått matrikkelførerkurs, være det gjeldende kravet inntil annet er bestemt i forskrift.

Det gjøres oppmerksom på at departementet i forarbeidene Prop. 64 L kapittel 7.1.4 uttaler at ordningen etter § 27 er primært avgrenset til oppdatering av egne opplysninger som f.eks. antall rom, tilgang til bad, wc og kjøkken. Hvorvidt endring av forskrift vil omfatte egenrapportering av bygg er derfor uklart, og slik det fremstår av forarbeidene er det usikkert om det vil åpnes for dette. Matrikkellovens § 27 åpner likevel for at departementet kan gi adgang til dette i forskrift.¹²

Arbeidsgruppen bemerker at det bør vurderes om det foreligger hensyn bak vilkåret *person* som fortsatt gjør seg gjeldende og hvorvidt disse hensynene fortsatt kan ivaretas. Lovverket er ikke tilpasset at eier skal kunne rapportere inn data direkte i matrikkelen gjennom digitale løsninger. Her må lovens krav om *person* endres eller gis unntak til, eller departementet må gi hjemmel til egenrapportering gjennom forskrift forankret i matrikkellovens § 27 første ledd. Gjennomføring av prosjektet forutsetter endring i lov eller forskrift.

5.2 Matrikkelens bygningsdata

Innholdet i matrikkelen reguleres hovedsakelig av matrikkelloven med tilhørende forskrift, samt føringsinstruksen for matrikkelen. Matrikkellovens § 4 fastsetter at matrikkelen skal inneholde eiendomsinformasjon som er nødvendig for planlegging, utbygging, bruk og vern av fast eiendom, herunder benevnelser og opplysninger om den enkelte bygning, bosted og adresse. Matrikkelforskriften § 3 første ledd bokstav b, fastsetter hvilke opplysninger som finnes i matrikkelen om bygninger og matrikkelforskriftens § 60 regulerer føringen av bygg i matrikkelen.

I prosjekter som dette er viktig å vurdere hvilket innhold og hvilken kvalitet matrikkeldata skal ha. På nåværende tidspunkt bestemmes hvilke bygningsdata som skal registres i matrikkelen av de overnevnte kildene, matrikkelloven, matrikkelforskriften og føringsinstruks. Registreringene er igjen basert på vedtak som er fattet etter plan- og bygningsloven og eierseksjonsloven. I nyere tid er det hovedsakelig vedtaksbaserte data som registreres i matrikkelen. Instruksen for matrikkelføring skal sikre at sammenhengen mellom eiendom, evt. seksjon, adresse og bygning vises gjennom matrikkelen. Man kan for eksempel ikke registrere et nytt bygg eller tilbygg på en seksjonert eiendom, uten å ta stilling til om dette skal knyttes til en bestemt seksjon eller skal registres som fellesareal. Man kan heller ikke registrere en ny bolig uten at den kobles til adresse. Bygningstype for garasje er avhengig av hvilken type eiendom garasje ligger på. Dette er eksempler på hvordan sammenhengene i matrikkelen er bygd opp.

Per i dag har matrikkelens bygningsdel varierende kvalitet og fullstendighet. Hovedlinjene er slik:

- Bygninger bygd før 1983 er registrert gjennom Mabygg-prosjektet med bygningsnummer, representasjonspunkt, bygningstype og status. Mabygg-prosjektet pågikk 1993-1995 og hadde til hensikt å masseregistrere registrere bygg. Kommuner som har hatt ressurser og interesse av å supplere byggene med arealinformasjon, byggeår m.m., har etterregistrert slike opplysninger. Dette er gjort i stort omfang. Mabygg-registrerte bygg gjenkjennes ved at de har egen nummerserie på bygningsidenten.
- Bygg omsøkt og vedtatt etter 1983 er matrikkelført med bygningsnummer, representasjonspunkt, bygningstype, status, areal, bruksenheter m.m. Tilbygg/påbygg/ombygging av Mabygg-registrerte bygg medfører at også disse byggene blir supplert med data som byggeår, areal, og bruksenheter.

¹² «Prop.64 L (2020-2021)», kapittel 7.1.4, s. 75.

- Bygg og tilbygg/påbygg/ombygging som er oppført uten søknad, vedtak eller melding, er i liten grad registrert i matrikkelen. Disse er kun registrert dersom kommunen er blitt kjent med byggingen gjennom annen byggesak på eiendommen, besiktigelse i forbindelse med eiendomsskatt eller liknende.

KartAI kan bidra til en mer fullstendig matrikkel, ved at denne siste gruppen av bygg blir registrert i matrikkelen. Denne gruppen består i hovedsak av hagestuer, uthus, anneks og liknende. Det er svært viktig at dersom matrikkelen skal bli supplert med bygningsopplysninger avdekt av AI og verifisert av eier, må datafelt for kilde og kvalitet etableres i matrikkelens bygningsdel. En sammenblanding av vedtaksbaserte registreringer og eierrapporterte data, uten mulighet for å kjenne til kilden for registrering, vil skape forvirring blant brukerne av matrikkeldata.

For registrering av bygg i matrikkelen er følgende informasjon et teknisk minimumskrav for å kunne registrere et bygg:

- Bygningsnummer (et unikt nummer på landsbasis)
- Representasjonspunkt (koordinat på punkt innenfor bygningsomrisset)
- Bygningstype (hvilken funksjon har bygget)
- Bygningsstatus (f.eks. *tatt i bruk, ferdigattest*).
- Kobling til eiendom eventuelt seksjon.

Byggets areal og omriss i kartet er etterspurte data. Det er ikke umulig at KartAI vil være i stand til å beregne omrisset av bygninger mer nøyaktig på sikt, men beregning av areal er avhengig av informasjon om takhøyde og antall plan. Dette er informasjon som innbygger muligens kan bidra med i innbyggerdialogen. Det er mange som ser et behov for å heve kvaliteten på areal i matrikkelen. Flere kommuner har mangelfulle opplysninger om nettopp dette. Dersom KartAI skal bidra til økt fullstendighet i matrikkelen bør overnevnte punkter være et minimumskrav for registrering i matrikkelen, men registrering av byggets areal og omriss bør i tillegg etterstrebes.

Hvilke data KartAI må besitte for å kunne registrere eller oppdatere matrikkelen må være et bakteppe for hvordan informasjonen skal innhentes. Hvilke mekanismer må være på plass for gjennomføring på en god måte? Hvilke verktøy trenger innbygger og hva må innbygger ha tilgjengelig for å kunne ta gode vurderinger, er også spørsmål som bør stilles. I forlengelsen av dette kan det vurderes hvilken informasjon som må inn i matrikkelen, og hvilken informasjon som ikke er nødvendig. Vi gjør oppmerksom på at dette kan variere for ulike bygningstyper.

Det skiller mellom søknadspliktige bygg og bygg unntatt søknadsplikt (bygg som kun må meldes inn), jf. pbl. §§ 20-2 til 20-5. I hovedprosjektet er det diskutert at prosjektet i første omgang begrenses til bygg på under 50 kvadrat. Bakgrunnen for dette er at søknadspliktige bygg krever saksbehandling. Bygg unntatt søknadsplikt virket dermed som det åpenbare startpunktet. Denne bygningstypen virket tilsynelatende mindre kompleks å teste teknologien på. På nåværende tidspunkt skal innbygger rapportere inn et bygg som er unntatt søknadsplikt til kommunen. Bygget blir deretter ført i matrikkelen uten forutgående saksbehandling. Det er tiltakshaver som står ansvarlig for at informasjonen er riktig. I tillegg er tiltakshaver ansvarlig for å ha foretatt undersøkelser om at bygget faktisk er unntatt søknadsplikt eller ikke. Det hender ofte at innbyggere antar at bygg under 50 kvadrat automatisk er unntatt søknadsplikt. I realiteten er det flere forhold som må avklares. Bygg under 50 kvadrat som f.eks. står i strandsonen, står for tett inntil nabogrensen, eller er i strid med kommune- og reguleringsplan er søknadspliktige. Et bygg som i utgangspunktet virker ukomplisert og unntatt søknadsplikt, kan faktisk være søknadspliktig. Bygg som settes opp i strid med overnevnte, er satt opp ulovlig og kan få følger for eier, som rivning, bøter og i verste fall politianmeldelse. Selv om bygget er unntatt søknadsplikt, skal det meldes inn til kommunen innen fire uker etter ferdigstilling, og

jf. byggesaksforskriften § 4-1 fjerde ledd.¹³ Her stilles tiltakshaver til ansvar for å melde inn opplysninger om blant annet dato tiltaket ble ferdigstilt, tiltakets bruksareal, bebygd areal, bruttoareal, bygningstype og hva rommene skal brukes til. Det vil være den samme informasjonen som innbygger må melde inn til den kunstige intelligensen. Det har framkommet bekymring om tiltakshaver vil være i stand til å oppgi disse opplysningene, men loven er allerede lagt opp til at tiltakshaver skal klare dette. Det bør derfor ikke være en forskjell på om tiltakshaver sender dette inn pr. post eller om dette oppgis til en kunstig intelligens. Tiltakshaver må finne den samme informasjonen og oppgi denne uavhengig av om den kunstige intelligensen etterspør dette eller om det sendes inn et skjema. Her har lovverket lagt opp til at tiltakshaver er egnet til å oppgi denne typen informasjon, jf. byggesaksforskriften § 4-1 fjerde ledd bokstav a til f.

Bruk av KartAI kan i beste fall avhjelpe eier med å ta en riktig vurdering, dersom den viser videre til riktig informasjon om hvordan vurderingen og innmeldingen evt. søknaden skal gjennomføres. Dette kan heve kvaliteten på det eier melder inn. Spørsmålet er også om det på sikt vil være mulig for den kunstige intelligensen å vurdere nærheten til naboeiendom, strandsone, kommune- og reguleringsplaner dersom disse dataene gjøres teknologivennlige og at dette kan legges inn som kriterier i algoritmer. Det vil i så fall åpne for enda større gevinster og effektivisering, i tillegg vil det bli enklere for innbygger. Men det er viktig å påpeke at tolkning av reguleringsbestemmelser er komplekse og at dette kan oppfattes som overvåkning.

Det gjøres oppmerksom på at rettighetshaver kan pålegges av sentral- og lokal matrikkelmyndighet å skaffe opplysninger om eksisterende matrikkelenheter, bygninger, bosted, adresse som matrikkelen skal inneholde etter lov og forskrift, jf. matrikkelovens § 27 andre ledd.

Arbeidsgruppen anbefaler at det gjøres en vurdering på hvilke data som er ønsket inn i matrikkelen når AI registrerer bygget. Dette må vurderes opp mot krav i lovverk, forskrift og føringsinstruks. Det må avgjøres om det skal holdes på et minimumsnivå eller om det skal legges til rette for registrering av flere opplysninger. Det må også tilrettelegges for at innbygger på best mulig måte får anledning til å gi god informasjon. Det er enkelte bygningstyper som vil være mer egnet for automatisering enn andre, slik teknologien er i dag. En god bruk av teknologien betinger at det vil være mulig for den kunstige intelligensen eller innbygger/aktør å finne riktig informasjon, og at den kunstige intelligensen har et godt datagrunnlag.

5.3 Kvaliteten på bygningsdataene i matrikkelen

Det bør fattes en beslutning om akseptabel nedre grense for kvalitet for at den kunstige intelligensen skal kunne registrere bygget i matrikkelen. Dagens praksis er at bygninger beregnes ut fra godkjente tegninger eller målinger på stedet. Normalt registreres bygg innenfor en feilmargin på 2-3 %. Vi anbefaler derfor at det vurderes hvilken feilmargin på arealopplysninger som er akseptable når AI fører bygget i matrikkelen. Feilmarginen bør uansett ikke være mer enn 20%.

Det er mer hensiktsmessig å vite at bygget mangler informasjon om areal, enn å få en sammenblanding av pålitelige og ikke-pålitelige arealopplysninger. Det må også gjøres en vurdering av ønsket minimumskvalitet på byggets omriss i kartbasene. Bygningers omriss i tettbygde områder er spesielt kritisk og kan være vanskelig å vurdere. I tettbygde strøk kan små feilmarginer medføre at et bygg blir liggende over nabogrensen. Det bør derfor fastsettes hvor stor feilmargin som kan tillates for byggets reelle retning, størrelse og beliggenhet før automatisk innføring i matrikkelen.

¹³ «Forskrift av 26.03.2010 nr. 488 om byggesak (byggesaksforskriften)».

Det bemerkes at informasjon fra innbyggerdialogen og fra den kunstige intelligensen henger sammen. Dersom AI sin nøyaktighet er stor, vil det kreves mindre av innbygger. Motsatt vil det kreve mer av innbygger om kvaliteten på AI sin analyse er unøyaktig.

Arbeidsgruppen anbefaler at det vurderes og besluttes hvor stor feilmargin på bygningsdataene som kan aksepteres for at bygget automatisk kan føres inn i matrikkelen. Det bør også vurderes konkret hvilke bygningsdata som skal inn i matrikkelen når kunstig intelligens og innbyggerdialog brukes. I forlengelsen av dette må det ses på om og hvordan innbygger skal kunne vurdere hvilken informasjon som er riktig. I dag finnes det mange bygningstyper. Når innbygger skal bli delaktig i prosesser, er det viktig at det tilrettelegges for at innbygger lett kan ta det rette valget. Tilgjengelig og brukervennlig informasjon er derfor viktig.

6. Videre bruk av matrikkelinformasjon

I kapittel 6 skal det ses nærmere på videre behandling av informasjon som oppdateres i matrikkelen av den kunstige intelligensen. Utfordringer og positive effekter i forlengelsen av innrapporterte opplysninger må drøftes, da informasjonen brukes videre i det digitale økosystemet.

6.1 Mer oppdaterte data - en fordel for alle

Ved bruk av kunstig intelligens kan vi oppnå en mer fullstendig matrikkel. Kommunen vil kunne få oversikt over bygg som innbygger ikke har meldt inn, og innbygger får mulighet til å rette opp dette.

En oppdatert matrikkel har mange fordeler for samfunnet og flere av disse fordelene er nevnt i kapittel 2.1. En matrikkel med oppdaterte data legger til rette for god samfunnsplanlegging, da dataene i større grad gjenspeiler hvordan virkeligheten faktisk ser ut. Dette er den ønskede situasjonen. Gode bygningsdata har stor samfunnsnytte. Videre skal det ses på hvilke andre konsekvenser innrapporterte data kan føre til. Ettersom matrikkeldata brukes videre i verdikjeden vil dataene i forlengelse av registreringen bli brukt til andre formål. Det bør ses på om dette er en formålsforykning som er akseptabel.

6.2 Økonomiske konsekvenser

Bygningsdata i matrikkelen brukes til å beregne skatter og avgifter. Eksempler på dette er at arealet kan påvirke skatten som må betales inn til kommunen. Bygningstypen kan påvirke hvilke avgifter du må betale f.eks. når det gjelder renovasjon. Disse dataene påvirker ikke bare økonomiske forpliktelser, men også fordeler. Riktige data gir eier fordeler ved f.eks. brann. Forsikringsselskaper baserer seg ofte på bygningsdata i matrikkelen. Ved brann kan utbetalingen fra forsikringsselskapet bli lavere dersom opplysningene i matrikkelen er feil. Riktige data er også viktig ved salg av bolig. I dag har regelverket rundt salg av bolig også blitt strengere og selger stilles i større grad til ansvar for mangler ved boligen enn tidligere. Viser eksempelvis til revideringen av avhendingsloven i 2022.¹⁴ Verdivurderingen påvirkes også av matrikkeldata. Det har vært flere tilfeller der innbyggere har fått problemer med å selge fordi det må oppgis at bygg på eiendommen ikke er lovlig satt opp. Dette kan skremme vekk potensielle kjøpere og derav kan eier gå glipp av en større salgssum. Hvis eier f.eks. har kjøpt et nytt bosted og samtidig skal selge nåværende bosted, kan det medføre store kostnader at opplysningene i matrikkelen ikke er korrekte. Prosesser med å rette opp kan ta tid. Dersom bygget er ulovlig satt opp, kan dette få konsekvenser midt i en salgsprosess. En slik prosess kan bli veldig kostbar for selger. Det er derfor en stor fordel både for eiere og for samfunnet for øvrig at matrikelopplysningene er så korrekte som mulig. Regulering tilknyttet bygg er omfattende fordi den påvirker flere deler av samfunnet. Eksempelvis kan bygg som er ulovlig satt opp hindre sikt og føre til farlige situasjoner. Det er lettere for kommunen å gjøre riktige vurderinger og ha et godt grunnlag for saksbehandlingen og samfunnsplanleggingen med tilgang til gode data.

6.3 Kommunens tilsynsplikt og ulovlighetsoppfølging

Etter plan- og bygningsloven § 25-1 andre ledd skal kommunen føre tilsyn når den blir gjort oppmerksom på ulovligheter som ikke er av bagatellmessig karakter.

KartAI vil også oppdage bygg som er satt opp ulovlig. Lovverket har trolig ikke tatt høyde for at vi ved bruk av kunstig intelligens kan få fullstendig oversikt over alle bygg som ikke er søkt om eller meldt inn for et stort område eller i en bestemt kommune på samme tid. Kommunen har hjemmel til å føre tilsyn utover plikten i pbl. §25-1, men da avgjør kommunen selv måte, omfang og intensitet etter hva de regner som hensiktsmessig, se pbl. §25-2. Grunnet mangel på ressurser gjøres det en streng

¹⁴ «Avhendingsloven av 03.07.1992 nr. 93. Sist endret 01.01.2022».

prioritering. Tilfeller som hovedsakelig prioriteres er pliktige tilsyn i strandsonen, i tillegg til ulovligheter som kan medføre fare for liv og helse. Ressursproblematikken til kommunene gjør at enkelte ulovligheter nedprioriteres, men de må likevel følges opp. Departementet har kommet med en uttalelse om at dersom et tiltak er avhengig av dispensasjon, er dette tilfeller som kommunen ikke kan avstå fra å forfølge. Det betyr at kommunen vil ha mengder med tiltak som ikke er prioritert, men som vil behandles flere år etter at kommune ble «gjort oppmerksom på». Det vil svekke tilliten til bygningsmyndigheten.

Hvorvidt kommunen er gjort oppmerksom på ulovligheter er et tolknings spørsmål. Ettersom kommunen gjennom den robotiserte dialogen tar aktivt kontakt med innbygger, kan det være vanskelig å rettferdiggjøre at kommunen ikke har blitt oppmerksom på en ulovlighet som kommer inn gjennom KartAI. Uten en lovendring eller en tolkningsuttalelse fra departementet er kommunen bekymret for at dette vil medføre at de vil belastes med små ulovligheter som ikke er av prioritet. Kommunen kan da bli nødt til å følge opp små ulovligheter de er gjort oppmerksom på gjennom AI. Dette kan medføre at de ikke vil ha kapasitet til å prioritere de viktigere ulovlighetene. Gjennomføres en lovendring eller departementet kommer med en tolkningsuttalelse som gjør at kommunen kan fortsette å prioritere som i dag, er det viktig at kommunen ikke fratras muligheten til å følge opp ulovligheter i etterkant.

En annen innfallsvinkel er å aksepteres at kommunen vil få en større belastning på ulovlighetsoppfølging. Kommunen blir trolig nødt til å sette inn ekstra ressurser i en periode for å følge opp arbeidet, samtidig kan dette medføre færre ulovlige bygg i matrikkelen over tid.

Et annet aspekt er at dersom kommunen godkjenner at et bygg blir registrert i matrikkelen, og bygget flere år senere blir gjenstand for ulovlighetsoppfølging, kan dette oppfattes uforståelig for eier. Derfor er det viktig at eier/tiltakshaver forstår at registreringen i matrikkelen ved bruk av AI, ikke tilsier at bygget er godkjent av kommunen, og lovlig etter plan- og bygningsloven.

Et forslag som ble fremsatt i gruppen var at lovteksten kunne endre vilkåret fra at «kommunen» måtte gjøres oppmerksom på, til at «de som forvalter plan- og bygningsloven» gjøres oppmerksom på. Utfordringen er da at innbyggere ikke oppfatter henvendelser fra ulike deler av kommunen som henvendelser fra ulike steder. Alt vil oppfattes som kommunen uavhengig av hvem i kommunen som forvalter de ulike oppgavene. I tillegg er kommuner ulike og organisert ulikt. Storkommuner har mulighet til å skille ulike fagområder, mens småkommuner kan ha én person som innehar flere roller og ansvarsområder. Dette er viktig å være oppmerksom på ved behandling av spørsmålet.

Et annet forslag er at departementet gir en tolkningsuttalelse eller presisering som statuerer at kommunen ikke er «gjort oppmerksom på ulovligheter» som følge av den automatiserte prosessen. Kommunen som matrikkelmyndighet er gjort oppmerksom på at et bygg matrikkelføres, men ikke at det foreligger en ulovlighet. Dette kan sammenlignes med når innbygger melder inn tiltak. Da skal tiltakshaver ha vurdert lovligheten selv, og kommunen vurderer ikke nærmere om den er lovlig. Med informasjon om at lovligheten av tiltaket ikke er vurdert etter plan- og bygningsloven vil kommunen beholde muligheten til å ulovlighetsoppfølge, men likevel ikke være pålagt å forfølge den.

Arbeidsgruppen anbefaler at denne problemstillingen drøftes videre. Dersom kommunen skal kunne arbeide på samme måte som i dag, er det anbefalt med en lovendring eller tolkningsuttalelse. Et alternativ er at det skilles mellom når ulovligheten blir meldt inn av KartAI eller når en fysisk person eller organisasjon gjør kommunen oppmerksom på ulovligheten. Det er viktig at innbygger gjøres oppmerksom på at kommunen ikke har tatt stilling til lovligheten av bygget ved registrering gjennom

KartAI. Kommunen må kunne forfølge ulovligheter i ettertid. God informasjon i forbindelse med matrikkelføringen er viktig og hvordan dette oppfattes av innbygger må også vurderes.

7. Felles betraktninger

I dette kapitlet drøftes felles betraktninger. Hva matrikkelen skal være, kvalitet, og kommunens rennommé er eksempler på temaer som berører alle fasene av prosessen, se figur 1 i kapittel 2.3. Det gjøres oppmerksom på at etikk og jus henger tett sammen. Lovverk springer ofte ut fra- og skal være i tråd med etiske standarder. I kapittel 7.2 behandles hovedsakelig etiske retningslinjer, men det blir også henvist til lovverk der det har vært hensiktsmessig.

7.1 Hva skal matrikkelen være

Et grunnleggende spørsmål som ligger i bunn for drøftingene i denne rapporten er hva matrikkelen skal være, derav innhold, kvalitet og funksjon. Avklaringer rundt dette gir føringer for hvordan registeret skal tjene dagens samfunn, men også fremtidssamfunnet. Skal matrikkelen fungere som en god felleskomponent og primærregister for andre registre og databaser, må den inneholde informasjon som gjør at andre aktører ikke trenger å ha et skyggeregnskap. Hvor god må kvaliteten være for at informasjonen er god nok? Er det enkelte typer informasjon som ikke trenger like god kvalitet? Dette er spørsmål som er avgjørende for hvilke verktøy og prosedyrer som er hensiktsmessig å bruke for å innhente informasjon til matrikkelen.

Prosjekter som dette kan bidra til å gi et mer fullstendig register og dermed dekke samfunnsbehovet for tilgjengelige bygningsdata. I dag har matrikkelen varierende kvalitet, men informasjonen blir stadig bedre. Det jobbes kontinuerlig med kvalitetsheving. Matrikkelen har imidlertid ikke den samme troverdigheten som grunnboken og i forarbeidene understrekes det at det er en klar funksjonsdeling mellom grunnbok og matrikkel. Grunnboka skal være et rent rettsvernsregister hvor opplysninger om rettigheter og plikter knyttet til matrikkelenheter registreres. Matrikkelen skal derimot inneholde faktiske opplysninger og tilfredsstillende behovet for publisitet. Dette innebærer at parter ikke kan hevde å ha handlet i god tro, dersom informasjonen ligger i matrikkelen på det aktuelle tidspunktet.¹⁵ Eieroppdaterte data i matrikkelen vil kunne gi aktører eller andre eiendomsinformasjon som er mer oppdatert, selv om kvaliteten kanskje forringes. Kvaliteten på dataene innhentet fra eier eller tiltakshaver kommer mest sannsynlig til å ha dårligere kvalitet enn saksbehandlede data. Likevel kan tilrettelegging, brukervennlighet og gode veiledere avhjelpe dette. Merking av datakvalitet og kilde vil også kunne gi en indikasjon på hvor godt kvalitetssikret dataene er. Samfunnets behov og krav til oppdaterte data og kostnadene dette medfører, vil trolig gjøre at brukerinvolvering, selvbetjeningsløsninger og kunstig intelligens vil være en stor del av løsningene i tiden fremover. Hva matrikkelens funksjon skal være, dens innhold og kvalitet må ses i sammenheng med dette.

Arbeidsgruppen anbefaler at det vurderes hvilken funksjon og kvalitet matrikkelen skal ha i nærmeste fremtid, men også på lengre sikt. Kilde og kvalitet bør komme tydelig frem.

7.2 Plikter og etiske retningslinjer for kommunen

En forutsetning for at innbyggere skal ha tillit til offentlige myndigheter er at myndighetsutøvelse og tjenesteytelse utføres med etisk kvalitet. I dag har de fleste kommuner utarbeidet etiske retningslinjer for egen virksomhet. Etikk er en refleksjon over verdier og normer, og begrunnelsen for våre valg. I kommunal sammenheng handler dette om å systematisk reflektere over hva som utgjør en god praksis i kommunal virksomhet. Etterlevelse av lovene er et etisk og moralsk krav, men etikken går utover de juridiske rammene. Handlinger skal være lovlige, men i tillegg kunne begrunnes

¹⁵ «Ot.prp.nr. 70 (2004-2005), Om lov om eideomsregistrering», kapittel 8.6.3, s. 58.

etisk.¹⁶ Kommunelovens formålsbestemmelse § 1 viser til at kommunal virksomhet skal være effektiv, tillitsskapende og bærekraftig. I årsberetningen skal kommunene redegjøre for tiltak som planlegges eller som allerede er iverksatt for å sikre høy etisk standard, jf. kommuneloven § 14-7 andre ledd bokstav d.¹⁷

Forarbeidene viser til at kommunene skal ivareta høy etisk standard, åpenhet og rettsikkerhet, og ha gode kontrollmekanismer for å sørge for slik etterlevelse.¹⁸ Kommunesektorens interesseorganisasjon (KS) har etablert en portal med ressurser og verktøy som kommunen kan benytte i arbeidet med å holde en høy etisk standard. De presiserer at dette legger grunnlaget for tillit fra innbyggerne.¹⁹

Knyttet til dette prosjektet vil følgende overordnede etiske prinsipper gjøre seg spesielt gjeldende:

Åpenhet/gjennomsiktighet

I kommunelovens § 1 fremkommer det at kommunen skal legge til rette for en tillitsskapende forvaltning og åpenhet er et viktig element av dette. Dette innebærer at forvaltningen skal legge til rette for at innbygger får en reell mulighet til å få innsyn i kommunens virksomhet, jf. forvaltningsloven og offentlighetslovens bestemmelser om regulering av innsyn.²⁰ Dette er også et demokratisk viktig hensyn som ivaretar innbyggernes mulighet til å delta i lokaldemokratiet, ivareta sine interesser og kunne stille forvaltningen til ansvar.²¹ I prosjektet betyr det at prosessen rundt anskaffelse av informasjon fra innbygger må være transparent. Innbygger må få informasjon om hvordan dataene blir brukt og hensikten med innhenting. I tillegg bør de få informasjon om hvordan de kan endre eller rette innmeldte data i etterkant. Det bør også informeres om hvordan innbygger kan få innsyn i egne data, hvis dette ikke er en del av innmeldingsløsningen.

God forvaltningsskikk

Ifølge årsmeldingen til sivilombudsmannen (nå Sivilombudet) er god forvaltningsskikk et sett med normer som stiller krav til hvordan forvaltningen bør opptre i møte med borgere. Normene bør ha betydning for hvordan kommunen organiserer arbeidet og hvordan de utfører sin myndighets- og tjenesteutøvelse. Normer for god forvaltningsskikk er uskrevne, og kommer i tillegg til de lovfestede reglene for forvaltningen. Verdier som ligger til grunn for god forvaltningsskikk er blant annet saklighet, likebehandling, habilitet, etterprøvnbarhet, upartiskhet, tilgjengelighet, åpenhet, effektivitet, respekt og hensynsfullhet. Det gjøres i tillegg oppmerksom på at regelverket skal tolkes i tråd med hva som anses som god forvaltningsskikk. Alle i forvaltningen skal følge dette prinsippet i møte med borgere.²² Overført til prosjektet er det viktig at utførelsen av tjenesten og informasjonen som gis til innbygger er i tråd med god forvaltningsskikk og oppleves redelig.

Holdningsskapende arbeid

Kommunen må i sitt arbeid sikre at etiske problemstillinger blir satt på dagsorden, slik at kommunen blir bevisst og kan tilpasse sin drift etter en høy etisk standard. Gjennomføring av dette krever at etiske dilemmaer settes på dagsorden, drøftes og at aktiviteter i kommunen tilpasses. Det å synliggjøre etiske dilemmaer er spesielt viktig når nye metoder, arbeidsformer eller systemer skal

¹⁶ Regjeringen.no, «Etikk».

¹⁷ «Lov 22.06.2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)».

¹⁸ «NOU 2016: 4», Kapittel 3, s. 43.

¹⁹ Kommunenes interesseorganisasjon, «Etikk».

²⁰ «Lov 20.12.2022 nr. 115 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova)»; «Lov av 10.02.1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)».

²¹ «NOU 2016: 4», Kapittel 6, s. 24.

²² «Artikkel fra årsmelding 2020: God forvaltningsskikk - Sivilombudet».

innføres. KartAI er et forskningsprosjekt og banebrytende innenfor området. Det betyr samtidig at de etiske dilemmaene trolig ikke har blitt konkret behandlet for de samme tilfellene tidligere. I slike prosjekter blir derfor det å skape etisk bevissthet rundt arbeidet og tilpasse seg en høy etisk standard viktig.

Kontradiksjon

Kontradiksjon er en viktig side av rettssikkerheten og gjør seg hovedsakelig gjeldende i saker for domstolene, og i avgjørelses- og vedtakssammenheng. Dette er et prinsipp som innebærer at ingen skal dømmes uten at man først har hatt muligheten til å uttale seg. I prosjektet er det derfor viktig at innbygger opplyses om og får mulighet til å uttale seg om henvendelsen de får angående bygg på egen eiendom. Ettersom innbygger skal uttale seg om det den kunstige intelligensen finner, vil innbygger få denne muligheten. Samtidig er det viktig at alternativene innbygger har, ikke er så begrenset at innbygger ikke har en reell mulighet til å påvirke utfallet av registreringen. En faktor som gjør dette ekstremt viktig i prosjektets sammenheng, er at registreringen i matrikkelen kan få følger for eier i forlengelse av registreringen. En reell påvirkningsmulighet er derfor viktig.

Kommunal veiledningsplikt

Kommunen har en alminnelig veiledningsplikt innenfor sitt saksområde, jf. forvaltningslovens § 11. Hensikten er å gi parter mulighet til å ivareta sine interesser på best mulig måte. Dette er viktig med tanke på kontakten kommunen har med innbygger, selv om dette foregår gjennom den kunstige intelligensen.

Effektivitetsplikten

Effektivitetsplikten innebærer at offentlige ressurser blir ivaretatt på en mest mulig økonomisk og rasjonell måte. Plikten kan begrunnes med at man forvalter samfunnets ressurser og det skal gjøres i tråd med det beste for fellesskapet.²³ Dette prosjektet skal bidra til å hjelpe kommunen med å forvalte samfunnets ressurser på en bedre og mer kostnadseffektiv måte. Prosjektet skal også bidra til en mer fullstendig og oppdatert matrikkel. En god matrikkel er et viktig gode for samfunnet.

Rettferdighet

Rettferdig behandling kan også nevnes. Det kan handle om å behandle like forhold likt, men det kan også bety at like tilfeller må behandles ulikt for å oppleves rettferdig. Et eksempel på dette er at det f.eks. kan tilrettelegges ekstra for de som ikke evner å håndtere teknologi like godt. Det bør også etterstrebes at handlingene som kommunen utfører oppleves rettferdig eller i det minste vel begrunnet. Det er flere problemstillinger i denne rapporten hvor rettferdighet er en del av vurderingen, f.eks. om konsekvenser for innbyggere som ikke besvarer kommunens henvendelser kontra de som svarer.

Legalitetsprinsippet

Legalitetsprinsippet innebærer at myndighetene ikke kan gjøre inngrep i borgernes rettssvære uten hjemmel i lov. Lovkravet innebærer at forvaltningen må ha en form for rettslig grunnlag for å treffe rettslig bindende beslutninger overfor borgere. I nyere juridisk teori er legalitetsprinsippet negativt avgrenset, som vil si at forvaltningen må vise til et kompetansegrunnlag for å kunne treffe bindende avgjørelser som angir rettigheter og plikter. Eksempler på dette kan være grunnlovens spesielle kompetanseregler, eierrådighet, avtalekompetanse (privat autonomi), forvaltningens organisasjons- og instruksjonsmyndighet eller sedvane. Dersom ingen av disse kompetansegrunnlagene kan

²³ Kommunal- og moderniseringsdepartementet, «Etske retningslinjer for statstjenesten», punkt 2.3.

benyttes, må forvaltningen ha hjemmel i lov.²⁴ I prosjektets sammenheng er det viktig at kommunen har rettslig grunnlag for alle rettslige beslutninger tatt overfor borgere.

Forutberegnelighet

Forutberegnelighet er viktig for at innbygger skal føle seg trygg på gangen i prosesser som berører dem og andre forhold som vedrører dem i kontakt med kommunen.

Forholdsmessighet

Forholdsmessighetsprinsippet, også kalt proporsjonalitetsprinsippet er også et viktig prinsipp. Formålet er å sikre at beslutninger og tiltak som iverksettes er forholdsmessige i forhold til de mål som ønskes oppnådd.²⁵ Her veies godene opp mot ondene. For å vurdere dette kan en stille spørsmålet om tiltakene eller handlingen utgjør en uforholdsmessig byrde for innbygger, og om det finnes tiltak eller handlinger som kan oppnå det samme med mindre inngripende tiltak.

Preventive hensyn

Det kan spørres om bruk av kunstig intelligens til å fange opp bygg som ikke er søkt om eller meldt inn, vil ha preventiv effekt. Vil det gjøre at flere innbyggere på sikt setter seg inn i prosessen og følger opp sine plikter, eller vil det ikke påvirke innbygger atferd. Vi må regne med at folk ønsker å gjøre ting på rett måte. Samfunnet vårt er bygd på tillit. Den kunstige intelligensen kan trolig legge til rette for at innbyggere som ikke har fulgt opp sine forpliktelser får en ny mulighet til å oppdatere egen informasjon i tråd med regelverket.

Videre vurderinger

Det er søkt om nytt prosjekt i forlengelsen av dette, KartAI 2.0. Når prosjektet går inn i neste fase er det viktig at disse etiske prinsippene og hensynene blir drøftet. Offentlig virksomhet har en spesielt viktig oppgave med å påse at de handler i tråd med slike prinsipper og retningslinjer. Intensjonen må være å skape etisk bevissthet rundt arbeidet og at dette er tatt med i vurderingene om hva og hvordan prosjektet skal følges opp videre. I tillegg er det viktig at prosjektet kan vise til at de etiske og juridiske perspektivene faktisk har blitt drøftet og vurdert.

7.3 Omdømmeperspektivet og tillit til forvaltningen

Alle har et omdømme. Et omdømme representerer ikke nødvendigvis våre meninger og det vi hevder å være, men kan anses som summen av hvordan omverdenen oppfatter oss. Omdømme påvirkes dermed hovedsakelig av hvordan man faktisk opptrer og ikke nødvendigvis av kommunenes egne slagord.²⁶

Omdømmebygging er viktig for kommunen av flere grunner. Det gir flere motiverte medarbeidere, kvalifiserte arbeidssøkere, betalingsvillige innbyggere og gode rammebetingelser for kommunens virke. Kommunens omdømme påvirker hvor attraktiv kommunen er å etablere seg i, hvorvidt næringslivet ønsker å etablere seg der, og tiltrekning av andre goder til kommunen. Omdømme til kommunen blir påvirket av flere ting, blant annet politikere, bedrifter, kulturutøvere, idrettsutøvere og hvordan kommunen er som vertskap for gjester.²⁷ De ulike faktorene som påvirker kommunens omdømme påvirker også kommunens økonomi. Bedre økonomi vil igjen kunne gi kommunen midler til å forvalte kommunen på en bedre måte som igjen vil kunne øke kommunens omdømme.

²⁴ jusinfo.no, «Avgrensningen av legalitetsprinsippet».

²⁵ Nærings- og fiskeridepartementet, «Grunnleggende prinsipper».

²⁶ Berglund, «Hvordan lykkes med omdømmebygging i norske kommuner?», s. 1.

²⁷ Berglund, s. 1.

Omdømmebygging er derfor ekstremt viktig. Det handler ikke bare om hvordan kommunen blir oppfattet, men også om hvilke kjerneverdier kommunen står for. Et godt omdømme styrker kommunens samarbeid og posisjon i forhold til innbyggere, samarbeidspartnere, næringslivet, samt andre offentlige tjenesteytere og myndigheter.²⁸

Organisasjonsidentiteten styrker lærings- og innovasjonsevnen og evnen til å levere bedre løsninger. Gode møter med brukere starter med gjensidig tillit og trygghet. Politikernes handlingsrom påvirkes også av omdømme. I vurderingen om en kommune skal få f.eks. et idrettsarrangement er omdømme en faktor i vurderingen. Posisjonering av kommunen i forhold til andre kan også nevnes.²⁹

Ved implementering av løsninger og nye metoder i kommunens myndighetsutøvelse og tjenesteytelse, må omdømmeperspektivet vurderes. Som vist overfor knyttes omdømme til en del ringvirkninger for kommunen både i positiv og negativ forstand. Når det gjelder etikken, holder det ikke å kun handle etisk, det må i tillegg oppfattes på den måten.³⁰ Berglund viser til tre grunnregler for solid omdømmebygging i sin artikkel på regjeringen.no.

1. En må holde lovnader. Det er viktig å ikke skape forventninger man ikke klarer å innfri.
2. Omdømme kan ikke kjøpes. Den må bygges innenfra organisasjonen og ut.
3. En klar identitet er elementært. Hvis man ikke vet hvem man er, er det viktig å finne ut av dette. Det innebærer mindre fokus på image og mer fokus på innhold.³¹

Når kommunen skal avgjøre forhold rundt gjennomføring av tiltak, er omdømmeperspektivet en viktig del av vurderingen. Det betyr samtidig ikke at enhver handling som kommunen utfører må oppleves positivt av alle innbyggere. Kommunen har samfunnsoppgaver som må utføres uavhengig av hva innbygger mener om dem. Men når noe igangsettes bør omdømmeperspektivet vurderes. Det er flere måter å utføre oppgaver på og oppnå det samme resultatet. Det er mange hensyn å vurdere og regelverk som skal følges. Det må derfor gjøres en helhetsvurdering av det enkelte tilfelle. Det bør foretas en evaluering i sammenheng med den kommunale utøvelsen isolert sett, men når nye teknologiske funksjoner som påvirker samfunnet blir implementert, bør også helheten vurderes, derav cocktail-effekten. Det er ikke sikkert at enkelttiltak i seg selv oppleves negativt eller positivt, men flere enkelttiltak kan til sammen oppleves annerledes.

7.4 Personvern

Den generelle oppfatningen er at personopplysninger er et av de elementære utfordringene ved bruk av kunstig intelligens. Personopplysninger er ifølge datatilsynet alle opplysninger og vurderinger som kan knyttes til deg som enkeltperson. Eksempler på dette er navn, adresse, telefonnummer, epost, og fødselsnummer. Bilder hvor personer kan gjenkjennes, lydopptak, fingeravtrykk, identifisering ved ansiktsgjenkjenning, og atferdsmønstre er også personopplysninger. All bruk av personopplysninger forutsetter at det foreligger et rettslig grunnlag for å være lovlig. Virksomheter må da på forhånd identifisere om det finnes grunnlag for å behandle personopplysningene.³² Dette forutsetter en lengre utredning.

Dersom flyfoto og deler av prosessen er koblet til personopplysninger og det tas en automatisk beslutning om å ta kontakt med innbygger, må det vurderes etter GDPR. Her må det tas en lengre utredning også med tanke på nødvendighetskriteriet og forholdsmessighetskriteriet. Datatilsynet har utarbeidet en sjekklister for vurdering av personvernkonsekvenser (DPIA) som det bør ses nærmere

²⁸ Berglund, s. 1 og 2.

²⁹ Berglund, s. 2.

³⁰ Nærings- og fiskeridepartementet, «Grunnleggende prinsipper».

³¹ Berglund, «Hvordan lykkes med omdømmebygging i norske kommuner?», s. 3.

³² Datatilsynet, «Hva er en personopplysning?»

på.³³ Ved kontakt med innbyggere må GDPR, markedsføringsloven, forvaltningsloven og eForvaltningsloven følges.

Arbeidsgruppen anbefaler at det her gjøres en mer omfattende utredning i forhold til personvern og kontakt mot innbygger.

7.5 Parallelt pågående saker og tilstøtende databaser

Når innbygger har en pågående byggesaksprosess i kommunen, er det essensielt at innbygger ikke blir kontaktet av KartAI i tillegg. Det vil oppleves som uryddig og uprofesjonelt dersom KartAI kontakter og formidler at tiltakshaver ikke har gjort sin plikt, når pliktene er oppfylt. KartAI bør derfor kobles til andre databaser- og registre slik at henvendelsene ikke blir sendt ut til innbyggere som har pågående prosesser. En fornuftig kobling er mot tiltaksbase. Det bør tas en vurdering av hvilke databaser- og registre som bør kobles til KartAI, slik at det kan gjøres en filtrering mot andre databaser og arkivsystem.

7.6 Endring av struktur og organisering av samfunnet

Kunstig intelligens har allerede endret litt av måten vi tenker på, og det vil trolig endre hvordan vi arbeider og strukturer samfunnet fremover. Det snakkes allerede om digitale dommere som styres av kunstig intelligens, at saksbehandling, juridisk hjelp, og medisinske undersøkelser kan utføres av denne teknologien. Selv om Norge ligger i verdenstoppen på tillit til offentlig sektor, kan vi ikke anta at denne automatisk overføres til hvordan innbyggerne oppfatter den kunstige intelligensen. Dette gjelder selv om den opererer på vegne av offentlige myndigheter. I dag er systemet basert på tillit til at innbygger søker kommunen om byggetillatelse der dette er nødvendig, og at de melder inn bygg som ikke er søknadspliktige. Ved bruk av Kunstig intelligens vil man endre denne strukturen. På denne måten går vi kanskje fra en tillitsbasert innmelding til en kontrollbasert ordning. Samtidig har myndighetene i mange tilfeller en plikt til å sjekke at ting går riktig for seg, men det må være lovhjemlet. På en annen side blir innbygger i større grad bli produsent av egne data ved at de kontrollerer og legger inn opplysninger som etterspørres av den kunstige intelligensen. Denne siden av prosessen vil bygge på tillit til at innbygger melder inn riktige opplysninger. Det er viktig at innbygger-stat-relasjonen fortsetter å være god i Norge. Bruk av teknologi som kan snu om på samfunnsstrukturen bør drøftes nøye. Vi skal samtidig ikke være redd for å ta i bruk ny teknologi. Nye teknologiske løsninger er fantastiske hjelpere i vår hverdag og kommer garantert til å bistå oss i mange flere oppgaver fremover. Det handler derfor om å legge til rette for bruk av teknologien innenfor rammer som tjener samfunnet som helhet.

³³ Datatilsynet, «Sjekkliste for vurdering av personvernkonsekvenser (DPIA)».

8. Generelle sluttkommentarer

Den teknologiske utviklingen drives frem i ekstrem hastighet. I takt med utviklingen oppstår det muligheter, men også utfordringer og kompliserte spørsmål. En av de elementære utfordringene er at teknologien utvikler seg raskere enn etableringen og tilpasningen av lovverk. Etske vurderinger må gjøres fortløpende og kan fort bli glemt i entusiasmen av muligheter som skapes av ny teknologi. Det kommer stadig nye problemstillinger som må vurderes i takt med utvikling og implementering av nye løsninger og metoder som påvirker måten vi organiserer samfunnet.

Brukerpåvirkning- og involvering vil trolig bli en større del av offentlig virksomhet i fremtiden, både av demokratiske hensyn, men ikke minst fordi det vil være kostnadseffektivt. Teknologien kan sikre en mer hensiktsmessig bruk av offentlige midler, forbedre offentlige tjenester og skape større verdi i samfunnet. Utfordringene er knyttet til endring av roller, samfunnsmekanismer, kontrollmengden, samt at flere aspekter ved ulike teknologier ikke har blitt problematisert tidligere. Det stilles stadig høyere krav til innhenting, behandling, lagring og sikring av data. Samtidig skal dataene være lett tilgjengelige og oppdaterte. Teknologien åpner for at bruker får tillitt til å kontrollere egne data og involveres på en ny måte, samtidig muliggjør teknologien en mer omfattende form for kontroll enn tidligere. Offentlig virksomhet vil alltid måtte sørge for at det foreligger en balansegang mellom tillitt og kontroll. Norge er et tillitsbasert samfunn og det er viktig at samfunnsstrukturen og fremtidens løsninger ivaretar dette.

I prosjektets sammenheng ser vi at ulike deler av prosessen aktualiserer ulike lovverk og etiske perspektiver. Den juridiske utfordringen er at lovverket ikke klarer å utvikle seg i takt med den teknologiske utviklingen. Når det gjelder de etiske perspektivene kan det være utfordrende å se alle konsekvenser før teknologien er godt nok utprøvd. Det er ikke alltid man blir bevisst på konsekvensene før problemene allerede har oppstått. Det bør derfor alltid fullføres en systematisk gjennomgang av mulige konsekvenser før bruk av nye løsninger, gjerne før de anvendes. Samtidig bør de etiske aspektene evalueres samtidig som utviklingen av løsningene foregår. En etisk bevissthet er helt avgjørende for å hindre utilsiktede konsekvenser. Offentlige etater har et spesielt viktig ansvar i den sammenheng.

Det er flere aspekter som er viktig å se på knyttet til hvordan dataene blir samlet inn, vedlikeholdt, og brukt videre i verdikjeden. Når privatpersoner involveres utvider det hvilke lovverk og etiske perspektiver som må vurderes og ivaretas. Ved bruk av ny teknologi bør det gjøres en forholdsmessighetsvurdering mellom gevinst og nytteverdi, og de eventuelle negative konsekvensene. Det må med andre ord være samsvar mellom mål og middel. Det betyr ikke at vi skal unngå å utprøve og utnytte ny teknologi, men at det er viktig å ha et bevisst forhold til både de kortsiktige og langsiktige konsekvensene og gevinstene. På den måten kan negative konsekvenser unngås, selv om teknologien benyttes. Kartlegges dette i begynnelsen kan små justeringer være tilstrekkelig for en god prosess, utførelse, bruk og måloppnåelse.

Hensikten med matrikkelen er at dataene skal tjene samfunnet. Det betyr at vi trolig er nødt til å benytte ny teknologi for å ivareta funksjonen matrikkelen skal ha fremover. Matrikkelen er en primærdatabase, og en god matrikkel forutsetter at brukerne får den informasjonen de trenger. I dag vet vi at enkelte etater har skyggeregister fordi matrikkelen ikke innehar all nødvendig informasjon. Bruk av ny teknologi og brukerinvolvering kan føre til en mer fullstendig matrikkel og fjerne behovet for slike skyggeregistre. Matrikkeldata brukes i mange sammenhenger og skal dekke svært ulike behov. I enkelte tilfeller er nøyaktige data nødvendig, mens i andre sammenhenger er en brukerrapportert informasjon med varierende kvalitet godt nok. Det bør derfor komme tydelig frem

hvilken kilde og kvalitet de ulike dataene har for å ivareta og styrke kvaliteten og tilliten til matrikkeldata.

Videre er det flere hensyn og lovverk som må ivaretas når brukere involveres. Det bør blant annet tilrettelegges for at brukeren får god nok informasjon til å oppleve mestring og føle at oppgaven er overkommelig. God informasjon, transparente prosesser, og at informasjon og teknologien tilpasses brukernes ulike teknologiske modenhet, er essensiell for brukeropplevelsen og kommunens omdømme.

Det er en del regelverk som utarbeides internasjonalt som påvirker Norge. Det blir stadig vanskeligere å tjene på egne data som offentlig etat. Effektivisering blir derfor elementært for å kunne sikre at dataene holder en høy standard. Det arbeides også med regelverk i EU om hvordan data blir tilgjengeliggjort.

Europakommisjonen har hatt et ønske om å sette en global standard for bruk av kunstig intelligens og har presentert verdens første rettslige rammeverk for regulering av teknologien. Det vil også komme et nytt EU-organ som skal overvåke oppfølgingen av regelverket. Forslaget til en forordning ble fremsatt 21. april 2021.³⁴ Arbeidet i KartAI må gjøres i tråd med nasjonalt regelverk, men også internasjonalt regelverk som Norge er bundet av.

Det kan være nyttig å se KartAI i sammenheng med andre plattformer og strategier som er under utvikling. FIKS-plattformen³⁵ kan nevnes. Plattformer og strategier som berører prosjektet kan gi større innsikt i vurderinger som allerede er utført av andre prosjekter.

I det videre arbeidet er det enkelte perspektiver som er viktig å vurdere og drøfte i forlengelsen av prosjektets første del. Personvernsperspektivet, internasjonal regulering, håndtering av innkomne data, omdømmeperspektivet, og andre konsekvenser ved innføring av KartAI er eksempler på temaer som må utredes videre. I rapporten er det i tillegg reist en del spørsmål som er hensiktsmessig å drøfte og avgjøre.

Arbeidsgruppen anbefaler derfor at det ses videre på de etiske og juridiske perspektivene. Ettersom KartAI er et forskningsprosjekt vil forutsetningene i prosjektet kunne endre seg underveis. De etiske og juridiske betraktningene må derfor drøftes i takt med utviklingen av prosjektet. Videre har gruppens mandat vært å synliggjøre ulike etiske og juridiske betraktninger. Det forutsettes derfor at disse vurderes og drøftes videre. Denne rapporten er ment å danne grunnlaget for videre drøfting.

Det er viktig å påpeke at de etiske og juridiske betraktningene som drøftes ikke skal være til hinder for teknologisk utvikling eller bruk av ny teknologi. De skal heller være retningsgivende, bevisstgjørende og gi føringer for hvordan man kan tilpasse bruken av den nye teknologien innenfor etiske og juridiske rammer. Dette vil i tillegg synliggjøre hvilke lovverk som må endres eller tilpasses. Det er alltid hensiktsmessig å vurdere disse perspektivene så tidlig som mulig i prosjekter, fordi det er retningsgivende for veien videre. Det anses derfor som svært positivt at etiske og juridiske betraktninger har fått et eget fokus i prosjektet. Rapporten er ment å danne grunnlaget for videre behandling av etiske og juridiske betraktninger for neste del av prosjektet, KartAI 2.0.

³⁴ Stortinget, «Regelverk om kunstig intelligens».

³⁵ «Fiks-plattformen».

Kildeliste

- AP3.1-Proaktiv-innbyggerdialog-rapport-praksisstudenter-Host-2021-1.pdf*. (u.å.). Hentet 22. januar 2023, fra <https://kartai.no/wp-content/uploads/2022/02/AP3.1-Proaktiv-innbyggerdialog-rapport-praksisstudenter-Host-2021-1.pdf>
- Artikkel fra årsmelding 2020: God forvaltningsskikk—Sivilombudet*. (2021, august 7). <https://www.sivilombudet.no/aktuelt/artikkel-fra-armelding-2020-god-forvaltningsskikk/>
- Avhendingsloven av 03.07.1992 nr. 93. Sist endret 01.01.2022*. (u.å.).
- Berglund, B. (u.å.). *Hvordan lykkes med omdømmebygging i norske kommuner?* Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/krd/kampanjer/ry/bberglund.pdf?id=2155624>
- Datatilsynet. (u.å.). *Sjekkliste for vurdering av personvernkonsekvenser (DPIA)*. <https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/dokumenter-pdf/er-skjemamol/regelverk/veileder/dpia-veileder/sjekkliste-for-dpiafaser.pdf>
- Datatilsynet. (2019, juli 17). *Hva er en personopplysning?* Datatilsynet. <https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/personopplysninger/>
- Fiks-plattformen*. (u.å.). Hentet 31. januar 2023, fra <https://www.ks.no/fagomrader/digitalisering/felleslosninger/fiks-plattformen/>
- Forskrift av 26.03.2010 nr. 488 om byggesak (byggesaksforskriften)*. (u.å.). Hentet 29. januar 2023, fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2010-03-26-488>
- Hvorfor registrere bygningsopplysninger i matrikkelen?* | Kartverket.no. (2021, september 20). <https://www.kartverket.no/eiendom/bygninger/hvorfor-registrere-bygnings-opplysninger-i-matrikkelen>
- Høringsuttalelse—Tilgjengeliggjøring av helsedata—Forslag om endringer i helseregisterloven m.m.* (u.å.).
- Instruks av 17.03.1972 nr. 3352, Instruks for behandling av dokumenter som trenger beskyttelse av andre grunner enn nevnt i sikkerhetsloven med forskrift (beskyttelsesinstruksen)*. (u.å.). <https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/1972-03-17-3352?q=beskyttelsesinstruksen>
- jusinfo.no. (u.å.). *Avgrensningen av legalitetsprinsippet*. Hentet 29. januar 2023, fra <https://jusinfo.no/forvaltningsrett/legalitetsprinsippet/avgrensningen-av-legalitetsprinsippet/>
- KartAI - prosjektside*. (2021). <https://kartai.no/om-oss/>
- Kartverket.no. (2021, september 20). *Skjermingsverdige bygningstyper*. <https://www.kartverket.no/eiendom/bygninger/skjermingsverdige-bygningstyper>
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (202e.Kr.). *Nasjonl strategi for kunstig intelligens*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/1febbb2c4fd4b7d92c67ddd353b6ae8/no/pdfs/ki-strategi.pdf>
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2017). *Etiske retningslinjer for statstjenesten*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/6febade6f0054700aadd61535e979198/no/pdfs/>

etiske_retningslinjer_rev_2017.pdf

Kommunenes interesseorganisasjon, (KS). (u.å.). *Etikk*. ks.no. Hentet 28. januar 2023, fra <https://www.ks.no/fagomrader/demokrati-og-styring/etikk/>

Lov 20.12.2022 nr. 115 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova). (u.å.). [Lovdata]. Hentet 28. januar 2023, fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2006-05-19-16?q=offentleglova>

Lov 22.06.2018 nr. 83 om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven). (u.å.). Hentet 28. januar 2023, fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83/KAPITTEL_1-1

Lov av 10.02.1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven). (u.å.). Lovdata.no. Hentet 28. januar 2023, fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10?q=forvaltningsloven>

Matrikkelen, Norges eiendomsregister | Kartverket.no. (2022, august 9). <https://www.kartverket.no/eiendom/eiendomsgrenser/matrikkelen-norgeseiendomsregister>

Matrikkel-infobrosjyre-a4.pdf. (u.å.). Hentet 29. desember 2022, fra <https://www.kartverket.no/globalassets/eiendom/matrikkel/informasjonsbrosjyre-om-matrikkelen/matrikkel-infobrosjyre-a4.pdf>

NOU 2016: 4. (2016). <https://www.regjeringen.no/contentassets/9da72a7f8f38486e81509be0b2f4818b/no/pdfs/nou201620160004000dddpdfs.pdf>

NOU 2022:11. (2022). <https://www.regjeringen.no/contentassets/e4c60a6c51b147628b2c2e55db7e08e3/no/pdfs/nou202220220011000dddpdfs.pdf>

Nærings- og fiskeridepartementet. (2017). *Grunnleggende prinsipper*. <https://www.regjeringen.no/no/tema/naringsliv/konkurransopolitikk/offentlige-anskaffelser-/andre-kolonne/grunnleggende-prinsipper/id2518744/>

Ot.prp.nr. 70 (2004-2005), Om lov om egedomsregistrering. (u.å.). Det kongelige miljøverndepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/597ca134d6f344fe9400f2371fc90c99/nn-no/pdfs/otp200420050070000dddpdfs.pdf>

Prop.64 L (2020-2021). (u.å.). <https://www.regjeringen.no/contentassets/b4b74164435b463dae37647f87f33e51/no/pdfs/prp202020210064000dddpdfs.pdf>

Regjeringen.no. (2020, mars 3). *Etikk*. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunestruktur/Verktoy/lokaldemokrativeilederen/del-a/etikk/id2424157/>

Skatteetaten. (2020, juni 3). *Å bygge tillit er viktig, men kontroll trengs*. Skatteetaten. <https://www.skatteetaten.no/presse/nyhetsrommet/a-bygge-tillit-er-viktig-men-kontroll-trengs/>

Stortinget. (2021, juli 6). *Regelverk om kunstig intelligens*. <https://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/EU-EOS-informasjon/Antatt-EOS-relevante-rettsakter/20212/regelverk-om-kunstig-intelligens/>